

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

חיי שרה - תשס"א - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

"וישלחם מעל יצחק בנו". ומוסיף אזה"ח הקדוש שם "ישמעאל משפט קניייה יש בו ליצחק משולח ועומד הוא, ויש יום לקל איום משפט יעשה ויכיר נקנה לקוניו", עכ"ל. הכוונה, כיום כל רכוש בני ישמעאל שייך לעם ישראל ואין לנו כיום כח לממש זכות זו אבל עוד יבא היום וזכות זו תמומש.

השיעור לעילוי נשמת :

מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : חיי שרה

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"א.

פרחים בשמיטה

אין לישמעאל זכות בארץ

בפרשתנו כתוב בראשית כ"ה, ה'ו' "ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק - ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם". ופירש"י ו', ד"ה הפילגשים : "שלא היתה אלא פילגש אחת, היא הגר היא קטורה, נשים בכתובה, פילגשים בלא כתובה". כאן התורה מדגישה שאת כל הירושה נתן אברהם ליצחק, אבל לבני הפילגשים נתן רק מתנות ושלחם.

שואל על כך בדעת זקנים מבעלי התוספות ד"ה נתן : איך עשה אברהם אבינו ע"ה הפליות בין הבנים, והלא אמרינן אסור לאעבורי אחסנא אפ"ל מברא בישא לברא טבא דלא ידעינן מאי זרעא נפיק מינייהו, וכתב 'רשע... יכין וצדיק ילבש' פירוש, אסור להעביר ירושה אפילו מבן רע לבן טוב כי אנו לא יודעים מה יהיה זרעו, והרי אאע"ה קיים אפילו עירובי תבשילין, וכבר ראינו שיעקב אבינו הפלה את יוסף לטובה וירד למצרים. ועיין שם מה שתירץ, אולם הרי הסביר אזה"ח הקדוש בפרשת וירא את הויכוח בין שרה אע"ה לבין אברהם אע"ה מפסוק ט' פרק כ"א, וכן בפרשת לך לך מפסוק ה' מפרק ט"ז. תמצית הדברים, ששרה טוענת כל הזמן שהיא לא שחררה את הגר מהיות שפחתה, "נתתי שפחתי" וא"כ הילד שיוולד ממנה הוא שייך לי והוא "בן אמה". ועיין שם בפסוק ה' מ"ש אזה"ח "ויש לדון בישמעאל אם יש לו איזה קנין בו" והאריך, ובמסקנה כתב "כי הוא בן שפחת שרה והוא קנין של עבד ואנו יורשי שרה וקנין של עם ישראל".

וכדי לחזק את הדבר, כשראתה שרה שכל כוונת ישמעאל לרצוח את יצחק בעורמה ובתחבולות עיין רש"י פרק כ"א פסוקים ט' י' רצה נפשי רוחני וכן לרוצחו ממש, אמרה לאאע"ה "גרש האמה הזאת ואת בנה". ואאע"ה חשב אותו "כבנו" ולא בן אמה שיחוסו אליה "וירע וכו' על אודו בנו" שם פסוק י"א.

אמר לו הקב"ה לאאע"ה ששרה צודקת, וכלשונו: "ובא הקב"ה והצדיק דברי שרה ואמר לו כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, ואל תחשוב אותו בנך" וכו', והוא אומר "וגם את בן האמה". ומיד אחרי זה אומר הקב"ה לאאע"ה "כי ביצחק יקרא לך זרע" ואמרו חז"ל: ביצחק ולא בישמעאל, וביצחק ולא כל זרע יצחק לאפוקי עשוי עיין נדרים ל"א ע"א ובהר"ן ורש"י שם.

מה שקנה עבד קנה רבו

בפרשתנו כתוב שנתן אברהם "כל אשר לו ליצחק" כ"ה, פסוק ה', ולשאר בני הפילגשים נתן "מתנות" ולפי רש"י מתנות חשובות בכסף,

התאפקות של הקב"ה

בהפטרה לפרשת בראשית השנה קראנו הפטרת מחר חודש כתוב: "החשיתי מעולם, אחריש, אתאפק, כיולדה אפעה אשם ואשאף יחד. אחריב הרים וגבעות וכל עשבם אוביש ושמתי נהרות לאיים ואגמים אוביש". כלומר, הקב"ה מלמד אותנו פרק בהלכות התאפקות, ואומר התאפקתי, אבל מיד אח"כ אחריב הרים וכו'. מדיניות ההתאפקות לא יכולה להימשך ימים רבים עם דחיות ועוד דחיות, ומיד אחרי שמראים לכולם התאפקות, אזי צריכים לקום ולהחריב, והתאפקות ממושכת לא נקראת התאפקות אלא התרפסות. מראים פחד, מגלים חולשה, וכדברי המלבי"ם שם כמו הר געש, ועיין אב"ע שם כי האומות יחשבו כי א"א לקב"ה להושיע את עמו ע"כ אחריב וכו'.

עורים וחרשים אתם?

אח"כ כתוב שם : "החרשים שמעו והעורים הביטו לראות, מי עיור כי אם עבדי וחרש כמלאכי אשלה מי עיור כמשולם ועיור כעבד ה". הקב"ה אומר, וכי לא רואים כל מה שמראים במקלטים, וכי לא שומעים על ההכרזות של ראש הרשות הפלסטינית, וכי לא שומעים על כל היריות הבלתי פוסקות, והפיגועים החוזרים ונשנים, וכי לא שומעים קול יתומים ואלמנות וקול זעקתם. וכשהם מכים הם הורגים ורוצחים נפשות, ואנחנו בתגובתנו פוגעים בעצים ואבנים.

ועדיין אנו זוכרים על מות שני החיילים שהשני נפטר היום שנפגעו בשבת האחרונה ע"י קצין שלהם, אשר חפר מנהרה ורצה שני חיילי ישראל, והם טענו שהוא עשה שלא על דעתם. ובקשו מהצבא שלא יגיב והם יעשו את המלאכה ו"יחקרו", ומיד שוב האמנו להם ולא הגבנו. ולאותו רוצח עשו כבוד גדול במותו והעלו אותו בשתי דרגות, היינו להודיע שטוב עשה, ואנו "שתקנו והבלגנו". האם הם לא רואים בנו טיפשים או מוגי לב. והיום שוב חזרו על מעשיהם ושוב נרצחו יהודים ונפצעו ילדים, ואנו עוד נשארים בתום לב, יושבים ודנים ב"קבינט" להעניש או שוב ל"הזהיר". להעניש ביד קשה שלא יהא דם ישראל הפקר, או להרוס להם כמה בתיים! הם הופכים אותנו לעם בזוי ושסוי.

אבדה חכמת חכמי

ועוד כתוב בהמשך הפטרה: "והוא עם בזוז ושסוי... היו לבז ואין מציל... מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזים... ועתה... אל תירא כי גאלתיך קראתי בשמך לי אתה, כי תעבור במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך" וכו'.

כל מקום שכתוב "ועתה" אינו אלא לשון תשובה ותפילה. כשרואים דברים כל כך לא מובנים, שהאחרים מתנהגים כמו חכמי חלם שעושים

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

חיי שרה - תשס"א - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

שנים היינו יחד. אפשרות שניה, להניחו בתוך האוכל והאוכל קולט את הריח. אפשרות שלישית, לאוכלו עם האוכל כעין תבלין, אבל סתם לראותם בלבד אין להם דין שביעית ועיין ברש"י סוכה דף מ' ע"א ד"ה שהנאתו כלומר, "שהנאתו וביעורו שמתבער מן העולם באין כאחד", משמע כאחד ולא אחד מהם לפני, ויש עוד לחלק.

וכמו שמצינו שאחד מסממני הקטורת הוא הצרי שהיא שרף הנוסף מעצי הקטף' כלומר, אע"פ שאין הוא מאכל הנאתו מרובה שריחו טוב וחריף, וא"כ יש בו קדושת שביעית כמו בפירות.

שרף אילן פרי ואילן סרק

מובא ב'תפארת ישראל' הלכתא גבירתא על משנה ו': "הורד כולן מיני ריח ויש להם ולדמיהן דין שביעית, אבל הקטף פ' מה שיוצא מן העלים ומן העץ אין להם שביעית, ורק מה שיוצא ממנו מהפרי יש בו שביעית". היוצא מדבריו, אם נרצה לקנות פרחים שיש בהם איסור ספיחין לכאורה תלוי אם יש בהם ריח או לא, וכן בשמים שמביאים במוצאי שבת, ציפורן או הדסים, האם מותר לזורקם לאשפה, או לשלם עבורם כסף או לקחתם הביתה? וכל זה באופן שלא נזרעו או נטעו אותם בשמיטה.

הדסים, נענע וכן שאר עשבי בשמים שמברכים עליהם במוצאי שבת מותר להריח בהם בשמיטה. איסור לזורקם ברצפה או לאשפה אלא יש להניחם בשקית נילון אטומה או לעטוף בנייר בכדי שלא יהיה זלזול, ואז יכול לזורקם לאשפה. ובבית הכנסת צריך השמש להניח כמה שקיות כאלו, ויכריז שכל מי שהריח בבשמים יניחם בשקית.

בפירושו הגר"א בשנות אליהו על משנה זו מביא ג' פירושים על המשנה הנ"ל:
א.

על פי מה שכתב ר' זירא בגמרא מסכת נידה דף ח' ע"א-ע"ב שמוקי לה בקטפי דפירי ואתי ככו"ע. כלומר, שאם הקטף יוצא מהפרי אז בודאי לכל הדעות יש בו קדושת שביעית ונחשב כפרי. ואם אותו שרף הוא מהעץ או מהעלים יש בזה מחלוקת, לדעת ר' יונה: אם יוצא מעץ מאכל בודאי לא פרי, אבל אם יוצא מעץ שאינו עושה פרי בודאי שהשרף איסור מדין קדושת שביעית שאז הוא פרי של העץ. ודעתו של ר' פדת בין שרף של גזע ובין שרף של פרי יש לו דין שביעית, ע"ש באורך.

מקור מהירושלמי

הגמרא בירושלמי אומרת פרק ז' הלכה ב': "בשמים מהו שיהא עליהן קדושת שביעית?" ורבו הפירושים על שאלה זו, האם מדובר בבושם כמו שמן לסיכה שאז ודאי יש לו קדושת שביעית, או בבושם לריח או לנוי. מהר"ש סריליו ע"ה בפירושו על הירושלמי אומר: שמדובר בבשמים עם ריח, והשאלה היא האם הנאתו וביעורו שווה או לא. ויש המשתמשים בזה בכל מיני צורות וצריכים לדעת ששרף של פרי דינו חמור ממיץ של פרי, ושרף של עץ סרק חמור יותר.

הכל הפוך בטיפשותם, הרי אבדה כאן חכמת חכמיו. אם היו המנהיגים מאמינים בקב"ה היו קוראים את דברי רש"י בראש חומש בראשית, ואם אינם יודעים לקרא ילמדו אותם, והעיקר שירצו ללמוד ולהאמין.

והקב"ה יעזור ויושיענו מכל צרה, ולא נשמע עוד זעקה ושבר בגבולנו "כי תלך במו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך", "כי אני ה' אלוקיך קדוש ישראל מושיעך" ישעיה מג, ב-ג. פרחים בשביעית

פרחים למאכל ולריח

המשנה בשביעית פ"ז משנה ו' אומרת: "הורד והכפר והקטף והלוטם יש להם שביעית ולדמיהן שביעית, ר"ש אומר: אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי".

הנה בורד יש כמה סוגים, סוג אחד כמו שהיו נוהגים לקחת עלי שושנים ומכניסים אותם במאכל לתת בו טעם, או שהיו עושים ממנו שמן ויש סוג אחר של ורד שכל מטרתו אינה אלא לריח, ויש ורדים שמגדלים אותם רק לנוי.

ר"ע מברטנורא אומר על המשנה: שורד הוא שושן, כופר הוא מה שקוראים בערבית אלחנ"א, מה שמורחים על הידיים ערב החתונה, וי"א שהוא מין בושם, וקטף הוא שרף היוצא מן העץ מסטיק תימני, "ש"ר"ש אינו נקרא פרי.

הרמב"ם בפירושו המשניות כתב: ורד הם השושנים האדומים שיש להם ריח טוב ועליהם נאמר 'שפתותיו שושנים'. ואת הכופר הסביר כלשון הפסוק 'אשכול הכופר', שלכופר יש 'אשכולות יפות מאד' והוא "אלחנה". והוסף, שיש מפרשים שהוא מה שקוראים היום "הקרנפל" הוא "הציפורן" ועל השרף עיין לקמן.

לכאורה מדבריו משמע שרק אם הם בעלי ריח או שימוש למאכל, ואין הוכחה אלא שהוא בא להסביר את דברי המשנה.

וצריכים להבין מה המשנה באה לאפוקי באומרה שיש להם שביעית, מדוע היינו חושבים לומר שאין בהם שביעית שלכך צריכה ללמדנו אחרת?

ועיין לתוס' רעק"א שם ד"ה מפני אות ל"ג שכותב על הקטף "דבדאי הקטף עצמו הנאתו וביעורו שווה" וכמו פירות ממש שנוהג בהם שביעית כשהנאתם וביעורם שווה.

והסביר הר"ש שם הטעם שהזכיר אותם, כי היינו חושבים שרק בפרי צריך הנאתו וביעורו שווה "וצריך להפקירם ואסור לעשות בהם סחורה". ועיין במשנה ראשונה שם שכתב: "כל הני לריחא עבידי וכל העשוי לריח שייך בו שביעית כמו מיני צבעים וכו', ואם נותנן לתבשיל הנאתן בשעת ביעורן בשעה שהתבשיל קולט הריח, כלה העיקר וכו', ואפשר דרובא דבשמים לתבשיל נתונים ונאכלים ודמי למאכל".

משמע מדבריו, שאם עשויים רק לנוי ולא להניחם לתוך מאכל או לאוכלם אין בהם דין שביעית. כי לדעתו יש רק שלש אפשרויות האחת, ליהנות מריח כמו שנהנים מצבעים ולדעתו הנאתו קודם ביעורו יש לו דין שביעית, ולא כמו הנאתו אחר ביעורו ואין הוא מצריך הנאתו וביעורו

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

חיי שרה - תשס"א - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

הכוס, ויש שמחזיקים בתחתית הכוס ע"י האצבעות, ואין נ"מ בזה וכל הדרכים שווים.

הגמרא במסכת נידה דף ח' ע"א וע"ב הביאה את המשנה הנ"ל, וכן את המחלוקת בענין שרף של ערלה. ולמעשה גם הירושלמי בסוף פרק ז' הנ"ל הזכיר את הענין והוא, שהגמרא שם אומרת שהלכה כמו רבי אליעזר רק בארבעה דברים, וזה אמר רבי אלעזר. ואמר רבי פדת שהמשנה האומרת שיש לשרף דין שביעית היינו ת"ק זה כמו סברת ר' אליעזר שאסר שרף של ערלה. ואמר לו ר' זירא יצא לפי דבריך שאין הלכה כת"ק ולא כמו ר' אליעזר ויהא מותר השרף בשביעית. ובלשון זה אמר לו "מינך ומאבוך", והסביר רש"י שם שר' פדת בנו של ר' אלעזר בן פדת. והתוס' שם מקשים הרי הגמרא במסכת ברכות דף ה' אומרת שכשהיה רבי אלעזר חולה בא אליו ר' יוחנן לבקרו, והחדר היה חשוך ור' יוחנן גילה זרועו ונהיה אור בבית. עיין למהרש"א שם ולבן יהודיע פירוש על זה, וראה את ר' אלעזר בוכה ושאל אותו מדוע אתה בוכה הרי יש לך תורה, ואם על בנים שאין לך הרי "דין גרמא דעשירי בין" זה עצם של בן עשירי שקבר וכו' לבסוף אמר לו ר' אלעזר אני בוכה על "האי שופרא דבלי בארעא", הכוונה שר' יוחנן היה מהאנשים "שופרי ירושלים" ובכו על החורבן, מקשים התוס' הרי אנו רואים שר' פדת נולד אחרי המעשה שר' יוחנן בא לבקר את ר' אלעזר.

ושם הגמרא מביאה בע"ב שר' אלעזר אומר: שרף ערלה אסור בהנאה, וחכמים חולקים עליו. ואמר רבי זירא שלדעת כולם שרף של פרי, אסור, וכל מחלוקתם בשרף של עץ. ואח"כ מביאה הגמרא תירוץ אחר, שאם העץ נותן פירות אז השרף היוצא מן העץ מותר, ואם העץ הוא עץ סרק "מודו דקטפו זהו פריו". זאת אומרת שאם השרף יוצא מן הפרי אפי' שהפרי הוא פג - אסור. ואם יוצא מן העץ - מחלוקת. אולם אם העץ הוא עץ סרק אפי' השרף היוצא מן העץ - אסור, כי זה הפרי שלו. וכאמור לעיל, דבר זה המשוה את שרף ערלה לשרף שביעית דינם שוה.

ולפיכך פסק הרמב"ם הלכות שמו"י פ"ז הי"ט, וה"כ: "הורד והכופר והלוטם יש להן לדמיהן שביעית, הקטף והוא שרף היוצא מהאילנות, מן העלים ומהעיקרים גוף העץ אין לו שביעית, והיוצא מן הפגים פרי קטן יש לו ולדמיו שביעית, בד"א באילן מאכל, אבל באילן סרק אף היוצא מן העלים ומן העיקרים כפרי שלהן ויש לו ולדמיו שביעית.

כלומר, באילן סרק שלא נותן פירות אם יצא השרף מן העץ או מן העלים יש בו דין שביעית, כי זה הפרי שלו.

ועל זה מקשה מהרי"ל סירליו: אם הרמב"ם פוסק ש'קטפו זה פריו' היינו שבאילן סרק, השרף זה הפרי, א"כ היה צריך לכתוב את דין הבשמים שבירושלמי, והכוונה שהיה צריך לפסוק בבשמים שיש בהם דין שביעית שהם חשובים כמו 'שרף' שזה 'פריים', ונשאר בצ"ע.

הדסים ושאר צמחים העומדים לריח

למעשה, יש באחרונים מחלוקת בדבר. הרב טוקצ'ינסקי בספרו ספר השמיטה עמוד ל"ג סעיף ה' כותב: "גם צמחים העומדים לריח כגון:

ואומרת הגמרא: שמעינא מן הדא הפרח לבן והאורז אין עליהם קדושת שביעית. חברייא אמרי: דרבי שמעון היא דר"ש אמר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי כלומר, שאם אין לפרח דין פרי לא חל עליו דין שביעית.

רבי שמואל בשם רבי אבהו: "תפתר דברי הכל בהדא נסורתא", בזמן שמנסרים את העץ ויוצא שרף אין עליו דין שביעית, לדעת הגאון. כלומר לדעתו שרק פרח עם ריח, ואילו פרח בלי ריח אין בו בעיית שמיטה ולאפוקי מה שהבאנו לעיל משם המשנה הראשונה.

פרחים שאינם חשובים לאדם

בחזו"א י"ד אות י"ט "פרח הלבן" מבאר את שאלת הירושלמי על בשמים או פרח לבן, שאינם דומים הבשמים לקטף "דבשמים אפילו אותן שאינם רק לריח חשיבי פירי שחשובים פריין אצל האדם שהכל מלקטים אותן" וא"כ מה הספק בירושלמי על בשמים? ומתריץ: "ואפשר לפרש דהני פרחים לא חשיבי ואין בני אדם מקפידים ללקטן ובטילי אגב עץ". היינו שמשמע מדבריו שיש לחלק אפי' בפרחים עם ריח אם חשובים בעיני בני אדם או לא.

ובימינו רואים שאת ה'רודה' נוטעים ומגדלים ומברכים עליו 'עצי בשמים' ונהנים ממנו, ובבגדאד לא היו מברכים עליו ולא היה חשוב ולא אהבו את ריחו. עיין בא"ח פרשת ואתחנן אות ח', וכן עין לשמח נפש ערך רודה שלדעתו מברך.

וכן מצינו בזעתר אזוב שהאר"י מביא שהוא סגולה נגד המזיקים, והצדיק החסיד הרה"ג ח"ר צדקה חוסיין זצ"ל מאד הקפיד שיהיה על שולחנו נגד מזיקים. ופעם הבאתי לו זעתר מעורב בשומשום ולא קיבל, ובקשני שאביא לא זעתר נקי לגמרי. וכך גם ברודה יש הלוקחים אותו לעיה"ר. היינו, עשב שנאכל או לריח או לשימוש אחר.

ויש פרחים וירקות שמשתמשים בהם לכמה שימושים.

לכאורה משמע מהירושלמי שהוא מסופק בענין בשמים, וא"כ לפי מה שכתב 'פאת השולחן' בסוף סי' כ' שאם יש בירושלמי ספק, וכיום שמיטה דרבנן, יש להקל. אולם רוב הפוסקים הבינו שאח"כ נפשטה הבעיה בירושלמי שאם יש בהם ריח יש בהם דין שביעית ועיין שם בירושלמי בפירוש פני משה שמשמע מדבריו אם נשוה את הפרח לשרף האילן א"כ יהיה דינו אפי' לסברת ר"ש, שאם זה באילן סרק שזה פריו יהא בו דין שביעית.

ורד עם ריח

בענין ורד עם ריח, כתוב בירושלמי: שלכל ורד יש כמה חלקים, העלים, החלק האמצעי - הפיקה, והעץ גבעול. בעץ - אין דין קדושת שביעית, בעלים - יש דין קדושת שביעית, ובאמצעו - יש קדושת שביעית, ואין בו דין ביעור שם פ"ז.

ידוע מה שכתוב: "יפרח כשושנה" הושע י"ד, ו' כל ורד וורד אין בו פחות משלוש עשרה עלים, ולכן יש האוחזים את כוס הקידוש באצבעותיהם בצורת שושנה, היינו על כף היד והאצבעות עוטפות את

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

חיי שרה - תשס"א - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

כיום עדיין החנטה היא מהשנה השישית אולם בעוד כחודש יחנוט ההדס בשביעית ויש להזהר בו בקדושת שביעית, כנזכר לעיל. ולפיכך, הקונה פרחים ממשלתה שיש לה פרחים בעציץ שאינו נקוב והיא מכוסה בנילון אין בזה כל בעיה, ואם לוקח את הפרחים בתוך עציץ נקוב או לא נקוב צריך להזהר ולקחתם בתוך נייר כסף. פרחים שאין בהם דין ספיחין או פרחים מעץ כמו הדס או ורד שאין בו דין ספיחין או נענע צריך להזהר שאם נובלים יש לקחת אותם ולעוטפם בשקית ניילון ונייר ואח"כ יכול לזורקם לאשפה. כלומר, גם בפרחי נוי יש קדושת שביעית.

אכילת דבש בשמיטה

יש שואלים: האם מותר לאכול דבש בשמיטה כמו כל השנים, ואם יש בו קדושת שביעית למכור ולסחור? לכאורה מה הקשר בין דבש לשמיטה? הגמרא במסכת בכורות דף ו' ע"ב שואלת: מהיכן אנו יודעים שמותר לשתות חלב בהמה טהורה, עיין שם אם מפני שבתחילה היה דם ונהפך לחלב או משום איבר מן החי והגמרא מביאה כמה ראיות, ולמסקנה הראיה היא ממה שכתוב בתורה בשבחה של ארץ ישראל "ארץ זבת חלב ודבש". ואם נאמר שחלב אסור, האם התורה תשבח את אר"י בדבר איסור? אלא ודאי שחלב מותר.

ושם בדף ז' ע"ב הגמרא שואלת, הרי דבש יוצא מן הטמא שהרי הדבורים טמאות והיאך אנו מתירים דבש? ותירצה הגמרא: מפני מה אמרו דבש דבורים מותר מפני שמכניסות אותו לגופן ואין ממצות אותו מגופן. והסביר רש"י: שאוכלות מפרחי האילן ומהן נעשה הדבש במעיהן ואין ממצות אותו דובשנו מגופן וכן נפסקה הלכה בשו"ע יו"ד סי' פ"א.

וא"כ צריכים לדעת אם כיום הדבורים מוצצות רק מפרח של עץ עושה פרי לכאורה זה מותר, ואם מוצצות מעצם הפירות אפ"ל שהן קטנים הרי זה כמו השרף היוצא מהם שיש בהם קדושת שביעית, וכ"ש אם מוצצים מהפרי עצמו. ואם הם מוצצות מפירות שיש בהם דין ספיחין שוב יש חשש לשביעית. וע"כ יש לברר בדיוק ממה זה נעשה.

כיום יש המאכילים את הדבורים סוכר או דבר מתוק אחר כדי שלא יעופו למרחוק. אומר המבי"ט ח"ב סי' ס"ד: חבצלת השרון האם ניתן להשקותה בשמיטה או לא? אפילו בשביעית דאורייתא מותר להשקות העשב הזה ועצי הבשמים שאם לא ישקום נפסדים ולא ניתן להשתמש בהם ולכן מותר. ישנה מחלוקת בדבריו מה כוונתו להשקות, האם הכוונה אפילו השקיה מרובה או רק בצמצום על מנת שהעץ יתקיים. ולמעשה פוסקים רק לאוקמי ולא לאברויי היינו בצמצום.

רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!
שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

וורדים, שושנים או שאר מיני בשמים הניטעים לריח יש בהם קדושת שביעית. כמו צביעה, וכל שכן צמחי ריח הניתנים בתבשיל להוסיף טעם שיש בהם דין שביעית. ומוסיף, "ורדים ושושנים שאין בהם ריח ואין בהם טעם ונוטעים אותם לפני הבתים והשערים לנוי, נראה לי שאין להם דין שביעית". נ"מ, לפי סברתו, אם אדם רוצה לקנות ורדים בשמיטה אם יש בהם ריח אסור לקנותם, ואם אין בהם ריח מותר. ושם כתב הרב דיסקין: שבהדסים אין דין שמיטה, כי זורעים אותם רק כדי לנענע בלולב ולא בשביל ריח. ציץ הקדש משם הגאון מהרי"ל דיסקין זצ"ל.

ואנו לא מסכימים לכך, כי אנחנו לוקחים הדסים במוצאי שבת להריח ויש המקפידים אף בליל שבת לקחתם ולהקיפם מסביב לשולחן, ועוד יש המקפידים במוצאי שבת לקחת הדס משולש, ואם כן בודאי זה נעשה בשביל ריח. וגם הדסים או שאר פרחים אף שאין בהם ריח, אם נהנה מהם מהסתכלות בהם זה נחשב הפרי שלו. עיין לקמן, ועיין שו"ע או"ח סי' רצ"ז סעי' ד' "נהגו לברך על ההדס כל היכא דאפשר".

וכן נפסק בשו"ע סי' תקנ"ט סעי' ז' שהיו מריחים בהדס.

ועיין בכה"ח סי' רצ"ז ס"ק ב', וס"ק כ"ח וס"ק ל"ב, וכן למש"ב שם שבמוצאי שבת לתחילה לקחת הדס, ועיין סוכה דף ל"ז ע"ב שאתרוג של מצוה מותר להריח בו, הדס של מצוה אסור להריח בו. והגמרא מסבירה "הדס לריחא קאי כי אקצייה מריחא אקצייה", והסביר רש"י שם שהדס דרך הנאתו הוא הריח, ועיין שם לט"ז ס"ק א'. הרב פראנק בספרו 'כרם ציון' כותב פרק י"ג סעי' כ"ב: "ורדים ושושנים הניטעים לריח יש בהם קדושת שביעית". "אבל פרחים ודשאים שאין בהם טעם ואין בהם ריח וניטעים לפני הבתים רק לנוי, נראה שאין בהם קדושת שביעית". משמע שלא פסק הלכה למעשה אלא רק נראה לו.

בספר 'שבת הארץ' של הגאון הרב קוק זצ"ל עם תוספת שבת, כתוב עמוד 630 - דפוס חדש: "מיני בשמים - יש אומרים ספק הוא וי"א שיש להקל, ויש אומרים שיש בהם קדושת שביעית. פרחים העומדים לנוי - י"א שאין בהם קדושת שביעית, וי"א שאע"פ שאין שבהם קדושת שביעית יש בהם איסור ספיחין גם בפרחים ליופי יש חשש שיאמר שהם ספיחין ויזרע וימכור, ויש מי שאומר שיש בפרח נוי גם קדושת שביעית וגם איסור ספיחין".

למעשה, היום מוכרי הפרחים לא מקפידים למכור רק פרח עם ריח, כמו שהיה פעם, אלא אפשר לומר שרוב הפרחים הם בלי ריח, אולם אין זה משנה מאחר ונפסקה הלכה ברמב"ם שביעית פרק ז' הלכה י"ט, כ' שהשרף היוצא מעץ סרק יש בו שביעית, כי זה הפרי וכ"ש פרחים שהם לנוי בלבד שזורעים ונוטעים אותם לשם זה והעץ והפרח הוא פריים, שיש בו קדושת שביעית.

וע"כ פסקנו שהדס בסוף שנת השמיטה יש בו דין שביעית ולכן אסור לקנותו כרגיל אלא בהבלעה, וכן במוצאי שבתות שמביאים לבית הכנסת.

